

SEMNIIFICAȚII ALE TEZAUURULUI DE LA SĂLIȘTEA*

Daniel Spânu**

Keywords: Hoard, silversmith art, iconography, carnyx, Late Latène period, Dacia, Romania.

Abstract: The silver objects discovered in 1821 in the Cioara village (currently Săliștea, Alba county, Romania) belong to the first Dacian hoard ever conserved in modern times. The hoard is preserved nowadays in the Museum of Art History in Vienna (Kunsthistorisches Museum); it consists of two necklaces (Figs. 2/1-2), five fibulae (Figs. 1/1-4, 2/3), four bracelets (Figs. 3/2-5), six twisted links (Figs. 2/4-9), one loop-in-loop type chain (Fig. 3/1), five pendants (Figs. 3/6-10), three spiral rings (Figs. 2/10-12), a gilded fragmentary plate with anthropomorphic representations (Figs. 4, 5), a funnel-shaped object (Fig. 6/1) and three perforated discs (Figs. 6/2-4). The dressing and adornment objects are typical products of the late Latène period of silversmith art in Dacia, dated in the second half of the 1st century BC. The present interpretation of the hoard's inventory consists of three assumptions:

(1) The adornment pieces of the Săliștea hoard form a coherent whole: a garniture whose complexity could be interpreted as pageant (Fig. 7).

(2) Since the theme of a "feminine triad" can be met on several iconographic representations of pre-Roman Dacia, the author puts forward a reconstruction of the scene on the fragmentary plate (Fig. 8).

(3) The acceptance of the hypothesis identifying the funnel shaped piece as bell carnyx (cf. n. 62, Figs. 9/1-2) is supported with new arguments. If one accepts the pieces' allegiance to the Săliștea hoard, the significance of the inventory increases in complexity. Such a hypothesis would allow the assumption of the existence of collective ceremonies in which ritual and symbolic messages were expressed not only visually, through adornments and iconography, but also through the tones of a wind instrument.

Cuvinte cheie: Tezaur, orfevererie, iconografie, carnyx, perioada târzie Latène, Dacia, România.

Rezumat: Piese de argint descoperite în 1821 la Cioara (astăzi satul Săliștea, com. Săliștea, jud. Alba, România) aparțin primului tezaur dacic conservat în modernitate. Tezaurul se află astăzi la Kunsthistorisches Museum din Viena și este compus din două colane (Fig. 2/1-2), cinci fibule (Fig. 1/1-4, 2/3), patru brățări (Fig. 3/2-5), șase garnituri (Fig. 2/4-9), un lanț (Fig. 3/1), cinci pandantive (Fig. 3/6-10), trei inele spiralice (Fig. 2/10-12), o placă fragmentară aurită cu reprezentări antropomorfe (Fig. 4-5), o piesă în formă de pâlnie (Fig. 6/1) și trei discuri perforate (Fig. 6/2-4). Piese de port și podoabă sunt specifice orfevereriei din Dacia perioadei târzii Latène, din cea de a doua jumătate a secolului I a.Chr. Prezenta interpretare a inventarului tezaurului conține trei ipoteze principale:

(1) Piese de port și podoabă ale tezaurului de la Săliștea formează un tot unitar: o garnitură a cărei complexitate ar putea fi interpretată ca fastuoasă (Fig. 7).

(2) Întrucât tema iconografică a unei triade feminine poate fi recunoscută pe mai multe reprezentări iconografice din Dacia preromană, autorul propune o reconstituire a scenei de pe placa fragmentară de la Săliștea (Fig. 8).

(3) Acceptarea ipotezei identificării piesei în formă de pâlnie ca posibil clopot de carnyx (cf. n. 62, Fig. 9) este susținută cu noi argumente. Posibila apartenență a acestei piese la tezaurul de la Săliștea sporește complexitatea semnificației inventarului. O astfel de ipoteză poate presupune existența unor ceremonii colective în care mesajele rituale și simbolice erau exprimate nu numai vizual, prin port și prin iconografie, ci și prin tonalitățile unui instrument de suflat.

Istoricul descoperirii. În anul 1820 Matei al lui Ștefan Molodeț a descoperit un tezaur cu obiecte de argint în zona vetrei satului Cioara (mag. Csóra/Alsócsora, germ. Krähendorf) din comitatul Alba de Jos (mag. Alsó Fehér, germ. Unteralbenser Komitat), astăzi satul Săliștea, com. Săliștea, jud. Alba.¹ În urma unei anchete întreprinse de forurile locale, piesele descoperite au fost trimise autorităților de la Zlatna (*Administratio Zalathanensis*) care au întocmit un prim raport asupra descoperirii, înaintat Cabinetului Imperial de Antichități din Viena. În anul următor, tezaurul a fost trimis la Viena. Piesele considerate mai importante, întregi sau fragmentare,

* Prezenta contribuție este o dezvoltare a comunicării *Placa de la Cioara. Reconstituirea unui mit*, susținută în cadrul simpozionului *Arhitectură. Restaurare. Arheologie* în aprilie 2005 (ARA/4).

** Daniel Spânu: Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“, București.

¹ Satul Cioara, format prin unirea cătunelor Archiș și Drejman este atestat pentru prima dată în 1458. Schimbarea numelui datează din 1965 (decizia D.C.S. 799/1964).